

Лекція 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ

Мета: *ознайомитись із функціями та повноваженнями організацій, які проводять змагання; розглянути принципи управління системою проведення змагань.*

План

1. Функції та повноваження організацій, які проводять змагання.
2. Спортивні бази для проведення змагань.
3. Допуск спортсменів до змагань.
4. Принципи управління системою проведення змагань.

Ключові терміни та поняття: *організація, яка проводить змагання, економічна ефективність змагань, ієрархічність змагань, комплексність змагань, перспективність, етичні норми змагання.*

1. Функції та повноваження організацій, які проводять змагання

Офіційні спортивні змагання проводяться територіальними органами управління з фізичної культури і спорту, федераціями з видів спорту, спортивними клубами, колективами фізичної культури, які при цьому прийнято називати «організація, яка проводить змагання (ОПЗ)». Змагання також можуть проводитися державними і суспільними організаціями, редакціями газет і журналів спільно з компетентними фізкультурно-спортивними організаціями.

Вищестоящі спортивні організації можуть доручати підготовку та проведення змагань підлеглим організаціям або радам спортивних суспільств і відомств. Відповідальність за підготовку місць і проведення змагань несуть ОПЗ, дирекція спортивної бази та суддівська колегія. ОПЗ розробляє і затверджує Положення, в якому указуються терміни і місце проведення змагань, умови допуску учасників і команд, програма змагань, порядок визначення особистої і командної першості, форма і терміни здачі заявок на участь у змаганнях. За правильністю виконання вимог Положення стежить призначена ОПЗ суддівська колегія, що підвищує її авторитет і відповідальність.

ОПЗ визначає місце проведення змагань і вирішує питання організаційно-господарського забезпечення їх для чого:

- ❖ забезпечує відповідну спортивну базу (стадіон, спортзал, манеж, басейн, місце для кросових і лижних трас та ін.), інвентар і обладнання;
- ❖ повертає додаткові технічні засоби – різну необхідну апаратуру, а також автотранспорт;
- ❖ забезпечує наявність витратних матеріалів для роботи суддівської колегії та прес-центру (бланки суддівської документації, папір, номери учасників та ін.);
- ❖ спільно і суддівською колегією контролює підготовку спортивної бази;
- ❖ організовує прийом, розміщення, відправку, а також фінансові

розрахунки із суддями;

- ❖ затверджує, за пропозицією головного судді, розклад і регламент змагань;

- ❖ організовує медичне обслуговування спортсменів;

- ❖ організовує роботу комісії з допуску до змагань, яка перевіряє відповідність учасників вимогам Положення і наявність запису про проходження ними медичного контролю;

- ❖ забезпечує придбання і доставляє необхідну атрибутику для нагородження (жетони, медалі, дипломи, індивідуальні та командні призи і грамоти), контролює їх вручення і забезпечує коло почесних гостей, ветеранів спорту, заслужених спортсменів, тренерів і суддів), призерів, що беруть участь у нагородженні;

- ❖ організовує спільно із суддівською колегією випуск робочих і проміжних протоколів, а також розмноження офіційних підсумкових матеріалів за результатами змагань.

ОПЗ за участю головної суддівської колегії розробляє плани-сценарії урочистих церемоніалів (відкриття, нагородження учасників, закриття змагань). Церемоніали відкриття і закриття здійснюються ОПЗ, церемоніал нагородження – суддівською колегією за участю організаторів змагань.

ОПЗ бере участь у підготовці роботи суддівської колегії змагань, для чого затверджує за пропозицією відповідної президії колегії суддів кількісний склад і персонально головну суддівську колегію (ГСК) даного змагання.

ОПЗ спільно з місцевими організаціями і спортивними установами бере участь у пропаганді змагань і запрошенні глядачів, для цього організовує рекламу змагань, виготовлення й розповсюдження програм, афіш, сувенірів і значків. На крупних змаганнях ОПЗ організовує прес-центр і забезпечує необхідні умови роботи акредитованим спортивним журналістам, а також спільно з прес-центром проводить прес-конференції та брифінги.

Зазвичай ОПЗ призначає свого відповідального представника (директора) змагань. На змаганнях першого рівня може створюватися організаційний комітет (директорат) із декількох осіб. Представник ОПЗ готує план організаційних і господарських заходів, узгоджений із дирекцією спортивної бази і ГСК, який затверджується ОПЗ. Надалі представник ОПЗ спільно з дирекцією спортивної бази і ГСК перевіряє готовність бази до змагань, систему забезпечення порядку і безпеки і підписує про це акт, а після закінчення змагань приймає від ГСК підсумкові документи і передає їх ОПЗ.

2. Спортивні бази для проведення змагань

Спортивна база (СБ) проведення змагань визначається ОПЗ і вказується в Положенні про змагання, щоб учасники заздалегідь могли ознайомитися з місцевими умовами майбутніх змагань і кращим чином підготуватися до них. Дирекція спортивної бази несе разом з ОПЗ і суддівською колегією відповідальність за якість змагань, що проводяться на спортивній базі.

Спортивна база повинна надати і забезпечити відповідні Правилам виду спорту місця змагань, повністю оснащені інвентарем, обладнанням, меблями, а також місця передстартової підготовки (розминки) спортсменів і місця збору і передстартового контролю учасників із відповідними меблями, апаратурою і засобами зв'язку. Крім того, спортивна база забезпечує учасників роздягальнями і душовими приміщеннями, туалетами в кількості і санітарному стані, що відповідають гігієнічним нормам і вимогам.

На базі при проведенні змагань повинні бути необхідні вимірювальні засоби, що мають свідоцтва державної метрологічної служби про їх перевірку і допуск до використання у встановлені терміни, а також документація (акти), що підтверджує відповідність спортивних майданчиків і обладнання встановленим стандартам.

Дирекція спортивної бази повинна надавати в розпорядження суддівської колегії та організаторів приміщення для роботи – місця для суддів і групи інформації на трибуні (суддівську ложу), а також приміщення для секретаріату, групи нагородження, головного судді, інформаційного бюро, прес-центру.

Для проведення урочистих церемоніалів дирекцією надається необхідне обладнання. Дирекція також виділяє обслуговуючий персонал для підготовки місць змагань і роботи із суддівською колегією в ході змагань. Окрім того, дирекція СБ забезпечує роботу буфетів, торгівлю спортивною атрибутикою і барвисте оформлення трибун, зокрема рекламними плакатами. На дирекцію покладаються обов'язки із забезпечення безпеки під час передстартової підготовки і змагань спортсменів відповідно до заходів забезпечення громадського порядку, про що спільно з ОПЗ оформляється акт про готовність спортивної бази до змагань.

Головне завдання ОПЗ – проведення змагань на високому організаційному рівні. Це означає, що необхідно створити якнайкращі умови учасникам змагань для досягнення високих результатів, а також уболівальникам, без яких змагання були б неповноцінними. Виконання цього завдання доступне тільки суддівській колегії, яка формується із суддів високої кваліфікації та злагодженої роботи кожного судді.

Змагання із видів спорту проводяться в різних спортивних спорудах залежно від виду спорту (стадіони, палаци спорту зі штучним льодом, плавальні басейни, спортивні комплекси з наявністю спортивних залів за видами спорту, спеціалізовані спортзали, лижні й біатлонні стадіони та інші спортивні споруди). Для того щоб провести змагання, комісія у складі головного судді, старшого судді, коменданта і лікаря повинна прийняти спортивну споруду. Місце, де передбачається провести змагання, має бути достатніх розмірів, мати необхідні приміщення, відповідати санітарно-гігієнічним вимогам. Підбираючи спорткомплекс для змагань, потрібно передбачити наявність і можливість розміщення всіх необхідних підсобних приміщень і нормативного інвентарю, обладнання. Спортивні споруди для проведення змагань повинні мати у своєму складі: роздягальні для учасників; приміщення для суддів, секретаріату, головної суддівської колегії, оргкомітету,

медпункту, масажу, відпочинку, прес-центру, для проведення засідань суддівських колегій; буфет; душові; трибуни для глядачів.

Змагання будь-якого рангу, починаючи від рівня колективу фізичної культури і до міжнародних, повинні бути святом для спортсменів і вболівальників. Окрім того, місця проведення змагань і загального торжества мають бути святково оформлені та прикрашені.

Незалежно від масштабу проведення змагань головна суддівська колегія починає підготовку до проведення змагань. Головний суддя, ознайомившись із місцем для проведення змагань, складає перелік, список необхідного для проведення спортивного заходу.

3. Допуск спортсменів до змагань

Спортсмени допускаються до змагань згідно з іменними технічними заявками з урахуванням вимог Положення про змагання.

Змагання проводяться за віковими групами, коли на змагання допускаються спортсмени певного віку, а також і без обмеження віку учасників. Приналежність спортсменів до вікових груп визначається за кількістю років на 31 грудня року проведення змагання включно.

Розподіл ветеранів (у жінок після 35 років, у чоловіків – після 40 років) за окремими віковими групами в різних видах спорту регулюється з інтервалом 5-10 років.

На змаганнях, де розігрується звання абсолютного чемпіона, розподіл учасників на вікові групи не проводиться, при цьому всі спортсмени незалежно від віку виступають за єдиною програмою.

У групі ветеранів вік визначають за датою народження на перший день змагання. Допускається участь підготовлених спортсменів молодших груп у змаганнях старших вікових груп, включаючи естафети. Ветерани старшого віку можуть брати участь у змаганнях молодших вікових груп. Сумісна участь спортсменів різних вікових груп у змаганнях допускається при дотриманні визначених правилами умов. Питання участі в змаганнях спортсменів різних вікових груп і заліку їх результатів у командній першості в кожному конкретному випадку регламентуються Положенням про змагання і вирішуються суддівською колегією.

Кожен учасник зобов'язаний знати і дотримуватися Правил, Положення і всіх умов проведення змагань.

Спортсменам забороняється застосування до і під час змагань допінгу, який штучним чином поліпшує фізичний і психічний стан учасника. Про будь-який медикамент, прийнятий учасником із лікувальною метою протягом двох днів до початку змагань, він сам або представник команди повинен офіційно заявити головній суддівській колегії. Учасник, викритий у застосуванні допінгу або передачі його іншим спортсменам, дискваліфікується.

Порядок проведення допінгового контролю встановлюється допінговою комісією змагання. Нез'явлення спортсмена на допінговий

контроль без поважних причин або самовільне залишення допінгового пункту кваліфікується як прийом допінгових препаратів.

Учасник змагань, що показав явну невідповідність до виступу, може бути відсторонений від участі рішенням суддівської колегії або відчужений офіційним лікарем у зв'язку із захворюванням.

При нез'явленні учасника на черговий етап змагань, включаючи фінал, його місце, що звільнилося, не може бути зайняте іншим учасником, який не потрапив на цей етап змагань.

Якщо учасник без поважної причини не з'явився на змагання після виконання кваліфікації або на змагання наступного кола, або на фінал, то він позбавляється права на особисте місце, а команда – очок. Поважним вважається випадок, коли нез'явлення пов'язане із захворюванням (травмуванням) до моменту проведення чергового кола, підтвердженим письмовим висновком лікаря даного змагання, або іншою причиною, викладеною в завірній представником команди заяві учасника і визнаною поважною ОПЗ.

В індивідуальних або індивідуально-командних змаганнях учасник, заявлений в декількох видах програми, зобов'язаний взяти в них участь. При нез'явленні на змагання по одному із заявлених видів учасник не допускається до змагань із інших видів. Виключення визначаються суддівською колегією відповідно до правил.

Спортсмен повинен бути одягнений у чистий і прийнятний для змагань одяг відповідно до вимог Правил змагань.

Спортсмени в командах за видами спорту повинні бути одягнені в однакову форму.

Розміщення реклами на одязі спортсменів має відповідати Правилам змагань.

Якщо спортсмен сумнівається, чи відповідає його форма одягу вимогам розміщення реклами, він повинен проконсультуватися про це у головного судді.

Будь-якому спортсменові, що порушує Правила щодо одягу, суддею або головним суддею змагань може бути дана вказівка негайно його змінити. При невиконанні спортсменом цієї вказівки він повинен бути відсторонений від змагання з нарахуванням штрафних очок.

При порушенні Правил, що стосуються екіпіровки гравців в парному розряді, штрафні очки нараховуються тільки порушникові – одному членові команди, якщо тільки обидва не порушують ці правила одночасно.

Окрім того, існують особливі етичні правила:

- ✓ заборона на передчасне розповсюдження інформації стосовно стартових позицій;
- ✓ підняття прапора на змаганнях переможцем попереднього року;
- ✓ традиція винесення на п'єдестал того обладнання або екіпіровки, які принесли перемогу;
- ✓ обов'язкова вимога виступати в екіпіровці національних кольорів;
- ✓ негласне правило пріоритету, що надається суперникові стороною,

що змагається в домашніх умовах (удомі стіни допомагають);

✓ певні символічні подарунки, наприклад, м'які іграшки, як вираз вдячності спортсменам у фігурному катанні;

✓ негласна вимога не говорити про результат із спортсменом до виступу;

✓ відмова виступати під 13-м номером (часто цей номер відсутній на змаганнях);

✓ виконання домовленості зі спонсором на використання лише даної продукції.

Свої правила етикету є в кожному виді спорту, наприклад, в спортивному орієнтуванні: заборона на користування мобільними телефонами в радіусі кілометра від центру проведення змагань; у альпінізмі: відмова від використання зв'язок на великій висоті з метою забезпечення особистої безпеки в комерційних групах. Кожна організація, що бере участь у змаганні, повинна мати свого представника, уповноваженого представляти інтереси учасників і брати відповідальність за дотримання ними правил і умов змагання. За відсутності представника, наприклад, на індивідуальних змаганнях, його функції виконує один з учасників (капітан).

Представник несе відповідальність за своєчасну подачу технічної заявки в комісію з допуску. Тільки він має право на подачу дозаявок і протестів, а також протестів від імені учасників або команди.

Представник користується правом отримувати інформацію від секретаріату, бути присутнім і виступати на нарадах суддівської колегії, якщо вони проводяться із запрошенням представників, може брати участь у жеребкуванні, але не має права втручатися в рішення суддівської колегії та інших осіб, яка проводять змагання.

Суддівська колегія в проведенні змагань вступає в добровільний договір з учасниками змагань на підставі правил змагань за видами спорту, що приносить переваги і тій, і іншій стороні. У ієрархії спортивних заходів суддівська колегія стоїть на вищому щаблі та зобов'язує виконувати правила змагань, ґрунтуючись на регламентації за видами спорту.

Але, на жаль, не всі спортсмени виконують правила змагань, і для того, щоб підняти рейтинг бренду, арбітр, суддівська колегія, деякі федерації, орієнтуючись на ринкові відносини, розробляють положення про дисциплінарну провину і відповідальність за них. Нижче наводиться орієнтовна регламентація.

Регламентація дисциплінарної провини і санкцій учасників змагань:

1. Організації, що беруть участь, команди (клуби) несуть відповідальність за поведінку своїх спортсменів, офіційних осіб, членів клубу і глядачів, а також будь-якої іншої особи, що виконує функцію на якому-небудь змаганні від імені команди (клубу). Вони можуть притягати до відповідальності за будь-якого роду події, недисципліновану поведінку, порушення Регламенту. До них можуть бути застосовані дисциплінарні, фінансові санкції та інші дієві заходи.

2. Розгляд питань дисциплінарного характеру покладається на СТК

(спортивно-технічні комісії).

3. СТК ухвалює рішення на підставі протоколів і звітів змагань, рапортів головного судді, судді-інспектора, а також будь-яких інших документів, що потрапили в її розпорядження, зокрема від засобів масової інформації. При необхідності на засідання СТК запрошуються зацікавлені сторони.

4. Рішення ухвалюються більшістю голосів членів СТК. У разі рівної кількості голосів «за» і «проти» голова володіє правом вирішального голосу.

5. СТК здійснює зв'язки з організаціями, що беруть участь, і в міру необхідності проводить спільні з ними засідання.

6. СТК володіє правом ухвалювати рішення відносно офіційних осіб, тренерів і гравців у разі порушення ними Регламенту, недисциплінованої поведінки і будь-яких інших інцидентів і подій.

7. Характер санкцій і розміри штрафу визначаються СТК залежно від серйозності порушення. Пом'якшувальні й обтяжливі обставини враховуються. Санкції можуть бути комбінованими.

8. Усі випадки порушень, зафіксовані в технічних звітах по проведених змаганнях, повинні бути розглянуті СТК протягом тижня з дня їх надходження.

9. У разі незгоди з рішенням СТК зацікавлені сторони мають право на апеляцію у вищестоящу організацію.

10. Контроль за виконання призначених санкцій покладається на вищестоящі організації з проведення змагань.

4. Принципи управління системою проведення змагань

Ієрархічність – взаємозв'язок змагань різного рівня, узгодженість термінів проведення змагань із календарем, а також основними положеннями регламенту вищестоящих спортивних організацій (у міжнародному масштабі пріоритет мають документи Міжнародного олімпійського комітету і міжнародних спортивних федерацій). Саме з ними узгоджуються календарі та умови проведення національних чемпіонатів; загальнонаціональні ж заходи визначають терміни й умови проведення регіональних і місцевих змагань.

Комплексність змагань – об'єднання змагань із декількох видів спорту в межах того, що проводиться одночасно і в одному місці (географічному пункті) комплексного спортивного заходу, прототипом якого є Олімпійські ігри і Спартакіади, що вже більше 70 років проводяться в нашій країні.

Перспективність розвитку виду спорту і залучення до числа його функціонерів нових членів і любителів.

Спадкоємність традицій спорту; зростання (а в деяких випадках зниження) вимог (спортивно-технічних результатів) до учасників залежно від рівня, масштабу, специфічного призначення і віку учасників змагань.

Гуманізація взаємин між учасниками змагань.

Економічна ефективність змагань, що проводяться (якщо вітчизняні масові спартакіади були занадто витратними, то проведені в останнє

десятиліття Олімпійські ігри приносили їх організаторам прибуток за рахунок ретельного спланованого і реалізованого маркетингу, що включав, разом із традиційними комерційними заходами, навіть такі, як оплата участі в естафеті Олімпійського вогню і т.д.);

Соціально-педагогічна - гуманістична дія на масову аудиторію глядачів спортивних змагань і стимулювання етичної поведінки відповідно до принципів чесної гри.

Відвертість і демократичність умов участі в змаганнях, допуск до змагань усіх охочих, таких, що володіють необхідною фізичною і спеціальною спортивною підготовленістю, які відповідають вказаним у Положенні про змагання вимогам до комплектування команд і допуску спортсменів до стартів; відсутність дискримінації учасників за будь-якими критеріями, які не стосуються спорту.

Раціональна оптимізація організації змагання – змагання це своєрідне «контрольна демонстрація продукції», що виготовляється, при якій «продукт» проходить «випробування на міцність», тестування якості навчально-тренувального процесу і спортивного вдосконалення. Змагання як огляд-конкурс виявляє достоїнства і недоліки організації, яка виставляє на змагальний конкурс своїх представників-спортсменів, що акумулюють ідеї та творчі зусилля тренерів, менеджерів, колег. За підсумками змагань, на основі аналізу і компетентних висновків організація вдосконалює свою структуру і діяльність.

Формування і затвердження позитивної громадської думки відносно спорту й учасників змагань, про самі змагання (що особливо важливо, якщо вони проводяться традиційно). Проведення спортивних заходів (змагань) пов'язане з ґрунтовною розробкою і вирішенням безлічі економіко-управлінських, фінансових і господарських питань, оперативним ухваленням управлінських рішень і виконанням відповідних організаторських робіт.

? Питання для самоконтролю

1. Перелічіть функції організацій, які проводять змагання.
2. У яких видах підготовки змагань бере участь організація, яка проводить змагання?
3. Які офіційні організаційні умови діяльності суддівської колегії на змаганнях?
4. Які ключові функції спортивних баз, де проводяться змагання?
5. Назвіть основні критерії допуску спортсменів до змагань.
6. Окресліть етичні правила поведінки спортсменів на змаганнях.
7. Зробіть висновки щодо орієнтовної регламентації дисциплінарних проступків, санкцій учасників на змаганнях та запропонуйте зміст регламентації зі свого виду спорту.
8. Назвіть принципи управління системою проведення змагань.

Тести

1. Які обов'язки офіційного представника команди на змаганнях?

- а) керує командою, несе відповідальність за поведінку і дисципліну учасників;
- б) може бути одночасно суддею на змаганнях, під час вправ надає вказівки учасникам;
- в) керує командою, під час вправ надає вказівки учасникам, несе відповідальність за здоров'я команди.

2. На яких принципах ґрунтується сучасна система проведення змагань?

- а) принцип ієрархічності змагань, принцип командності, принцип єдності;
- б) принцип ієрархічності змагань, принцип командного заліку, принцип комплектності змагань;
- в) принцип ієрархічності змагань, принцип командного заліку, принцип комплектності змагань, принцип командності, принцип єдності.

3. Акт про прийом залу і обладнання підписують...

- а) комендант змагань;
- б) інспектор змагань;
- в) лікар;
- г) представник спортивної споруди;
- д) головний суддя.

4. Порядок проведення допінгового контролю встановлюється:

- а) допінговою комісією змагання;
- б) суддівською колегією;
- в) тренером.

5. ОПЗ визначає місце проведення змагань і вирішує питання їх організаційно-господарського забезпечення для чого...

- а) спільно із суддівською колегією контролює підготовку спортивної бази; організовує прийом, розміщення, відправку, а також фінансові розрахунки із суддями;
- б) затверджує, за пропозицією головного судді, розклад і регламент змагань; організовує медичне обслуговування спортсменів;
- в) організовує роботу комісії з допуску до змагань, яка засвідчує відповідність учасників вимогам Положення і наявність запису про проходження ними медичного контролю; організовує спільно із суддівською колегією оформлення робочих і проміжних протоколів, а також розмноження офіційних підсумкових матеріалів за результатами змагань.